

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

"אלול" – ימי קייטא רוחנית

כמו שהגדיר זאת הסבא מסלבדקא: "כי כשם שזו צריכה לחיזוק הגוף כך צריכה האחרת לחיזוק הנשמה", וכפי שהגוף בשביל לחזור לעצמו ולכוחותיו זקוק הוא ל'קייטא' - לימים של מנוחה ומרגוע, כך בדיוק זקוקה גם הנשמה ל'קייטא', לימי המנוחה והמרגוע כדי לשוב לעצמה ולכוחותיה. כי גם בשביל לחזור בתשובה ולעשות "חשבון נפש" - זקוקים אנחנו ללא פחות ממנוחה, 'קייטא', כדי שיהיה יישוב הדעת. וזאת כדי שהתשובה וההתעוררות שלנו וכן כל ההשפעות שנקבל בימים אלו, ישארו איתנו הלאה למשך כל השנה כולה.

וביותר עלינו לזכור כי כאשר ימי ה'אלול' באים, עיקר החשבון הוא 'אני לדודי ודודי לי' - חידוש האהבה והיחסים בין שני ידידים, ואם כן עלינו בימים אלה לעזוב הכל כדי להתפייס ולבנות מחדש את הקשר הרוחני והנשגב עם הרבש"ע, ולחדש האהבה אליו יתברך. וזה כפי שהיה בימים הראשונים, ההתפייסות העיקרית שלאחר חטא העגל - שהיו ימי רצון שבהם הקב"ה החליט לתת שוב את התורה, ולכך גם נקבעו לדורות כימים של תשובה ורצון טוב.

אך עדיין יש להעיר שאם כדברינו, שכל מהותם של ימים אלו הינם 'קייטא'. אם כן מהו "כל איש אחזו פלצות מקול הקורא קדוש אלול" שהביא ר' ישראל סלנטר - מהי השייכות של 'פלצות' ופחד בימים אלו של 'קייטא', ומהי המטרה של פחד זה?!

הגמ' במגילה (יד.) לומדת: "ויסר המלך את טבעתו, אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירו למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב", ע"כ. רואים אנחנו בגמ' דבר מפליא, 'ארבעים ושמונה נביאים' ו'שבע נביאות' - בכל זאת לא הצליחו להחזיר את עם ישראל למוטב ולדרך הישרה. ואילו מעשה קטן ופשוט כ"הסרת הטבעת" - הצליח להחזיר את עם ישראל למוטב! וצריך להבין מהו הסוד והכוח שעומד מאחורי 'הסרת הטבעת' שהצליח להחזיר לדרך הישרה?

בעיקר ענינם של ימים אלו ראינו להביא את דברי הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל (יאור ישראל' אגרת יד), וז"ל: "מלפנים כאשר ידעתי כל איש אחזו פלצות מקול הקורא קדוש אלול, החרדה הלזו נשאה פריה להתקרב לעבודתו יתברך שמו". עכ"ל. ובפשטות הדברים למדים אנחנו, כי עיקר משמעותה והשפעתה של הקריאה "אלול" בחודש זה, הינה: 'פלצות' - ימים של פחד ואימה מיום הדין, וזהו עיקרם ויסודם של ימי התעוררות אלו.

אך מצאנו בדברי רבותינו ובראשם הסבא מסלבדקא - ביטוי והגדרה שונה לגמרי לימים אלו של חודש "אלול". ודברים אלו מובאים בספרו של הגר"א קפלן זצ"ל ("בעקבות היראה" עמי קנח), בשם הסבא מסלבדקא, וז"ל: "באים עתה מן הקייטא הגשמית אל הקייטא הרוחנית, מחודש תמוז - אב אשר ביערות ובשדות, אל חודש אלול - תשרי אשר בבית הישיבה, מה בין קייטא זו לזו? הן מודים אנחנו כולנו כי כשם שזו צריכה לחיזוק הגוף כך נחוצה האחרת לחיזוק הנשמה ועוד יתירה זו על זו כי הכל חולים אצל אלול". עכ"ל. ואף הסבא מקעלם היה מתבטא: כי "אלול הוא מעונות הקיץ של הנפש". ומדבריהם אלו, שומעים אנחנו הגדרה שונה לגמרי בכל המהות של חודש 'אלול', שאכן עיקרם הם ימי 'קייטא' - ימי נופש ומעונות מרפא.

ואכן יש להעיר איך הגדירו רבותינו את חודש 'אלול', את אותו חודש שמסומל ומוגדר כ'פלצות' - כימים של פחד ואימה מיום הדין, ללא פחות מאשר ימי 'קייטא' - ימי נופש ומרגוע לנפש, איך אפשר להבין הגדרה שכזאת?!

אלא רואים אנו מכאן יסוד גדול ותפיסה חדשה בכל נקודת המבט שלנו על "אלול". כי באמת כל מהותם של ימי התשובה הללו, ימי ה"אלול", הינם: 'קייטא' - הם לא פחות מאשר ימי נופש ומרגוע לנפש! כי אכן זוהי המטרה האמיתית בחודש אלול, שישבו האדם אל עצמו - שיתחבר חזרה ל'נשמה' שבו ולכוחותיו שלו הנמצאים בתוכו, וזהו ע"י מנוחה ומרגוע.

הייתי טרוד אבל לא מוטרד" - שגם עם כל הטרדות והדאגות שהיו שם בשנחאי זה עדיין היה בגדר של 'טרדות', זה לא חדר אליו והוא עצמו לא הפך להיות 'מוטרד'. וכעין זה חשבתי לומר גם כאן: "באלול צריך לפחד אך לא להיות מפוחד" - כי עלינו להשתמש בפחד ובי'פלות' של ימים אלו בשביל לנער את עצמנו מהרגלי השנה החולפת, ולזכור לעשות חשבון נפש. וזאת כדי להזכירנו שימים אלו מוכרחים הם עבור ה"קייטא" של הנפש, כדי להבריא ולחזק את נשמתנו. אבל אסור עלינו להיות 'מפוחדים' - אסור שהפחד יחדור אלינו וישפיע על מנוחת הנפש ושיקול הדעת הנצרך ל'חשבון הנפש', כי תשובה אמיתית ולזמן ארוך תבוא רק מתוך יישוב הדעת, ומנוחת הדעת.

רבינו ה"חפץ חיים" זיע"א היה מתבטא תמיד ואומר: "איך אפשר להיות יהודי אם לא תחשוב על עצמך שעתיים בכל יום". משפט מפחיד! האדם בכלל אינו יכול לקרוא לעצמו 'יהודי' - אם לא יחשוב על עצמו 'שעתיים בכל יום'. לא צדיק ולא חסיד, אלא פשוט 'יהודי'. כך היתה הסתכלותו של ה'חפץ חיים' על חשיבות לימוד המוסר, הוא הסתכל על זה כדבר ההכרחי והבסיסי ביותר בחיי 'יהודי'. ואפילו על האדם הפשוט ביותר מוטל לשבת ולחשוב על עצמו - לבדוק היכן הוא עומד בחייו ומהם תוכניותיו בעתיד, לעצור את מרוצת חייו ו"לעמוד כרגע מבהלת נפשו".

את נקודת השקפה זו עלינו לדעת ולהחדיר בתוכנו, כי ימים אלו של ימי התשובה הינם לא פחות מאשר 'ימי קייטא רוחנית' - ימי נופש ומרגוע לנפש, לאותה נפש שנמצאת כל השנה בגוף החי במרוצת חייו וב'דמיונותיו', ב'נחל השוטף' של החיים. ותפקידנו הוא לעצור את מרוצת חייו ולעשות 'חשבון נפש', כדי לקיים את משמעות תפקידנו ושליחותינו כ'יהודים'. אכן לצורך כך עלינו להשתמש גם ב'פלות' - בפחד אימת הדין, כדי לנער אותנו מהרגלינו ומחיי היום יום, מהדמיונות שבתוכנו. אך יחד עם זאת עלינו לזכור, כי "באלול צריך לפחד אך אסור להיות מפוחד".

המאמר הבא

בעז"ה ייצא לקראת הימים הנוראים

ניתן להוריד עלונים ולקבל תוכן נוסף באתר 'ממעייני החיים':

www.memavan.com

אכן נראה לייסד ולבאר את הדברים הללו ע"פ מה שאנו מביאים תמיד בפיוט 'שושנת יעקב'. שבנוסח ההודאה אנו אומרים: "ארורה זרש אשת מפחידי". ולכאורה הדבר תמוה, האם כל התואר של זרש כלפי המן היה רק שהיא 'אשת מפחידי'! הלא המן היה אדם רשע וצורר ליהודים, ואיך אפשר להגדירו רק כ'מפחידי'! אך היסוד בזה הוא, שאכן המן עם כל מחשבותיו וכונותיו הרעות היה לא יותר מאשר 'מפחידי' - כל הכח והמנדט שניתן בידו היה רק כדי להפחיד את עם ישראל ולא היה לו באמת כח להזיק להם! ולכן נקראה זרש אשתו רק בתואר 'אשת מפחידי'. וזהו הכח שהיה גם ב'הסרת הטבעת' שהשפיע על עם ישראל והחזירן למוטב - כח ה'מפחידי', שנועד לעורר את עם ישראל ולהחזירם בתשובה, והוא שגרם להם לחזור למוטב.

וזהו מה שכותב מייסד תנועת המוסר הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל באגרת המוסר: "האדם חופשי בדמיונו ואסור במושכלו וכו' ומה נעשה הדמיון נחל שוטף והשכל יטבע אם לא נולחנו באניה - היא רגשת הנפש וסערת הרוח". ע"כ כוונת דבריו, שאכן האדם לפעמים נכנס ל'דמיונות' - והוא אינו שם לב שמעשיו אינם על פי דרך התורה ואינם על פי רצון ה', כי 'הדמיון הוא נחל שוטף'. וכדי שהאדם לא ישקע לתוך 'דמיונות' אלו, הקב"ה עושה איתנו חסד ומביא את ה'מפחידי' - את הפחד והמורא שנועד לנער את האדם מחיי היום יום, מההרגל, מ'הדמיון'. ועי"ז אפילו בלא שיענש יחזור למוטב ויתעורר מ'דמיונותיו'. ואכן זהו הכח שהיה ב'הסרת הטבעת', וזהו ג"כ מטרת ה'פלות' בימי התשובה הללו - בקריאת ה"אלול", לנער את האדם מהרגליו שהתרגל במשך השנה, מ'הדמיונות' שלו ומחיי הגשמיות שבו, לעורר אותו לדאוג גם לרוחניות שבו. ולהזכירו שהנה עכשיו הגיעו גם ימי ה'קייטא' של הנפש עצמה, שזהו באמת יסודם ועיקרם של ימי התשובה - חודש "אלול".

אימי ע"ה נולדה בראדין, וזכתה גם לגור ולגדול בביתו של החפץ חיים. והיא סיפרה לי שבעיירות של פעם היה שגור פתגם: "שהקב"ה יפחיד אבל לא יעניש". וזהו כרעיון דברינו, שבאמת הפחד איננו מטרה בפני עצמו אלא רק כדי לנער את האדם ליחשבון הנפש' ולחזרה בתשובה, וזאת כדי שלא יגיע למצב שבו צריך להעניש אותו על חטאיו.

המיר"ר ראש ישיבה הגר"ח שמולאביץ זצ"ל היה מתבטא ואומר על התקופה שהיה בשנחאי עם ישיבת מיר: "בשנחאי

נתרם זהוקדש לזכותו ולרפואתו השלמה של הרך הנולד בן היה אסתר שפרא שיחי'
- ולהצלחה ובריאות איתנה לתורם וכל משפחתו שיתברכו בכל מילי דמיטב אמון! -

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, להפצה באזורכם ניתן לכתוב ל: memavan7@gmail.com